JORNADES DE L'IME SOBRE ART I CONTEMPORANEITAT A MENORCA
Amb Cristòfol Pons

Benvingudes oients de Radio Far. Aquest és el programa Kàpsules d'Art i josóc en Cristòfol Pons.
Abans de començar el programa d'avui m'agradaria aclarir una petita cosa que m'han comentat sobre la Kàpsula anterior. Pel que haureu escoltat, molt vegades, totes les que puc, empr el femení per referir-rme, per exemple, a les artistes. M'agradaria aclarir que es tracta de llenguatge inclusiu. Cada vegada que empr el femení quan, tradicionalment hem utilitzat el masculí, és per referir-me a les persones, les persones artistes, per exemple. Resumint, intent canviar el gènere gramatical. En comptes d'utilitzar el clàssic adjectiu i el nom masculí, el canvio al femení quan me referesc a una persona, ja que aquesta paraula (persona) és femenina.
Molt bé. Aclarit això, començam el programa d'avui…

El passat dia 11 de desembre del 2021, l'IME (Institut Menorquí d'Estudis) va organitzar les primeres jornades sobre Art i Contemporaneïtat a Menorca.Unes jornades de reflexió i debat. Les jornades van durar tot el dia i van participar moltes ponents. El caràcter d'aquestes ponències, segons l'organització, requeia en l'interès recent que té l'entitat per la recerca i l'estudi en les arts visual com a disciplina per poder entendre la nostra societat. La intenció era que, des d'una visió artística i com a eina, poder entendre els efectes socials i polítics que configuren la realitat de l'illa, ja siguin econòmics, polítics, culturals, turístics, sociològics, psicològics o del mateix món de la cultura (així com plantegen elles al fulletó de les jornades)a través de la investigació, que és la finalitat de l'Institut. Entenem, idò, que l'art és un espai a on hi caben totes les propostes i que aquestes ens serveixen per conèixer-nos a nosaltres i a la nostra societat. Configurar-nos, per tant, i construir-nos com a individus col·lectius (bastant en la línia del que comentaven el capítol anterior, un art liberal que ens fa lliures. Ens hi fa?).

Es van rallar de moltes coses i es van abordar molts de fronts. No sé si tots. Segurament no. A jo me van quedar algunes coses al cap i he tingut l'oportunitat de, amb el temps, poder acabar de donar-les-hi forma. La veritat és que, baix el meu punt de vista, l'experiència va ser molt enriquidora; aquestes jornades s'han de seguir fent.
A jo m'agradaria dir la meva opinió personal recollint algunes de les coses que es van dir, no totes, és clar, perquè es van dir moltes coses i moltesd'interessants, però que per qüestió de temps no podem abordar aquí. Si, però, que m'agradaria, sobretot, parlar de les coses que es van dir en el debat final i, sobretot, les coses que es van dir en relació amb el tema de la mancança de recursos econòmics que finalment acaba en la mancança dels pagaments d'honoraris cap a les artistes. Un pagament que va en relació a una dignificació del sector com a treballadores visuals. Una lluita que moltes artistes han anat reivindicant durant els darrers anys, artistes i també entitats com l'AAVIB a balears, la PAC a Catalunya o fins i tot la federació d'artistes de l'Estat que aglutina totes les associacions del territori nacional.

Voldria començar la meva reflexió aturant-me en una cosa que va passar casi just al final de les jornades i que me va tenir especialment desvetllat. Després que una de les espectadores, una artista, reclamés aquests drets com a treballadores i exigís la dignificació de la feina artística, un dels ponents, va contestar-li dient-li el següent: "Hem d'anar en compte de no fer dels nostres somnis els nostres drets". El primer que me va passar, quan vaig sentir açò, va ser que me vaig quedar atònit. Després, quan me vaig recuperar, me va venir al cap la següent pregunta: de que els fem, idò, sino és de somnis?! Malgrat que tot dret sempre comença per imaginar-se i, deixant la poètica de banda per centrant-nos en el contingut polític de la resposta, el segon que me ve al cap és que nosaltres, les persones artistes, com qualsevol ciutadà de dret d'aquest Estat i de la Unió Europea, hem de pagar les nostres factures, la de llum (sotmesa, per cert, a especulacions constants per enriquir als accionistes, generat unes terribles desigualtats socials). També hem de pagar els nostres lloguers (també sotmesos a especulacionsimmobiliàries i a processos de gentrificació), la manutenció, les escoles dels nostres infants, els llibres, el lloguer dels nostres tallers, això si podem tenir-ne, és clar..., Unes abusives quotes d'autònom, això si te pots donar d'alta, i un llarg etcètera... Per tant, aquest és el nostre deure, i l'hem de fer front.Evidentment estem obligats. I, com qualsevol ciutadà de ple dret, per poderfer front als nostres deures hem de poder gaudir dels nostres drets. Drets, que si, van somiar tantes persones al passat i que, fins i tot, van donar la seva vida perquè així fos. Vist així.... poca broma... Podem aprofitar per citar a William Blake, qui va dir: "*el que avui és real, abans només era un somni*". Mirem si la reflexió se'n va de mare que, els drets de les treballadores estan reflectides a la constitució espanyola, aquella que tots el demòcrates tanglorifiquen. O, per altra banda, drets que es veuen reflectits a la declaració Universal dels Drets Humans. És un dret fonamental el fet de veure la teva

feina retribuïda econòmicament (vivim baix un sistema econòmic. No és del nostre gust, però ens obliguen a viure-hi). Aquesta retribució econòmica seria el nostre retorn social per la nostra feina, cosa que es veu extenuada pel fet que cap dels ponents hagués posat en dubte que la cultura tengui un retorn social, tot el contrari. Amb això estem d'acord.

Vist així, segons el que va dir una altra de les artistes ponents, també ens va quedar clar que per altres partides pressupostàries, com la de l'esport, si que hi ha doblers. Això és una realitat, la cultura no rep grans pressupostos públics. Per que? Creiem moltes artistes per aquesta concepció que es té de nosaltres: per a què destinar pressupost a cultura si ho fan gratis?

Deixant aquest tema de banda, també va quedar clara una altra cosa, ja que així ho va fer veure la majoria de les participants, que a Menorca no necessitam un museu, un museu mausoleu, com es va comentar. Un espai que requeriria d'una infraestructura econòmica molt gran, quan justament se'ns diu que no hi ha doblers. I no només per fer-lo, sinó després per mantenir-lo. Per tant, la pregunta que me ve al cap és: per a què volem glorificar l'art del passat si no podem ni ajudar a les artistes del present? A més, sobretot si parlam d'un territori com el nostre, que no és especialment gros i que, per altra banda, si que té una bona xarxa de sales expositives municipals. Es podrien destinar tots aquests diners a millorar el que ja tenim: més infraestructura, més recursos i honoraris per a les treballadores visuals. A més, les artistes som persones molt inventives, no necessitam grans museus plens de parets blanques. Podem fer les coses de moltes altres maneres alternatives si ens donen els recursos econòmics i les facilitats legislatives. A les ponències vam veure l'exemple de la intervenció a una platja de l'artista Núria Roman. L'artista Vicent Russell ens va parlar dels tallers de les artistes com a espais, no només de treball, sinó per trobar-nos entre nosaltres o mostrar la nostra feina.... És infinita la inventiva que podem generar com a creadores. Per contra, m'agradaria dir que el model delsmuseus, com són el MACBA o el Guggenheim, acaben responent a lògiques de gentrificació i turistificació de la cultura. Per fer front a la gentrificacióprimer s'ha de fer front a la centralització.

Aprofitant que algú va citar a Marx, per als comunistes i els anarquistes la feina havia de servir per realitzar a la persona i que aquesta es sentís absolutament plena. La feina s'havia d'adaptar a la persona i no a l'inrevés. Desgraciadament, en un món híper-capitalitzat, el que importa al final de mes és comptabilitzar els beneficis econòmics, no els personals. Dit açò, crec que la pregunta que hauríem de fer és: quines polítiques volem fer? Les volem fer en post del benestar de les persones i/o artistes? O de cara almercat, el capital i com a conseqüència en post d'un sistema turistificat i massificat? Per tant, i enllaçant amb altres temes que es van parlar durant les ponències, no hauríem de deixar que una mega-corporació, amb la conseqüent visió de l'art com un mega-negoci, construesqui la realitat cultural d'un territori. Simplificant un poc em sembla que delegar l'educació dels joves a una corporació com aquesta se sembla més a una privatització de l'educació... sobretot quan sabem que artistes locals, com Alejandro Martín, per posar un exemple, estan tocant el tema de la migració des de fa temps i no ha gaudit de la repercussió educativa com a pogut tenir la galeria Hauser & Wirth. Evidentment, per desgràcia, vivim en un món híper-capitalitzat neoliberal i no podem evitar que aquestes realitats aparesquin, però sí podem evitar que construesquin la realitat cultural de l'illa. Com va dir n'Elvira, de Encant, ella fa 20 anys que és aquí i la gent no ha anat mai a veure massivament les seves exposicions... i no hauria de ser un tema de comptabilitzar anys, sinó respectar la cultura local del territori.

Tornant al tema de les artistes... l'economia no sol ser una cosa que agradi a aquestes. Normalment ens solem queixar d'això. El que és nostre és una altra cosa. Però si que és veritat que ens veiem obligades a atendre a aquests assumptes. Però ha de quedar clar que les artistes no volem engreixar el nostre capital, necessitam pagar les nostres factures, que és molt diferent! Com qualsevol persona! Se'ns nega aquest dret, i per tant, negant-nos aquest dret, se'ns empeny a aquesta precarietat. O, serà, com va dir Cristina Morales, a la sala Albert Camus de Sant Lluís, el 2019, que precari és el terme que blanqueja el veritable problema? L'opressió?
Dit tot açò i ja per acabar la meva reflexió, m'agradaria que acabés amb la següent conclusió: les nostres reclamacions com a treballadores no han de ser la nostra fita. La finalitat de les artistes NO ha de ser aconseguir un sou digne en aquesta societat per acabar sent absorbides per aquest. Estar clar que hem de tenir en compta que hi ha un pastís i, aquest, està mal repartit, açò és cert. Però això no ha de voler dir que ens emboirin altres reclamacions que són iguals d'importants. Dins un món on Estat i capital configuren la realitat global, el mateix sistema que ens oprimeix com a treballadores, és el mateix que malmet els ja escassos recursos naturals del planeta, que contamina rius, que ens precipita cap a un canvi climàtic desastrós, que genera classes, que accentua la diferencia entre rics i pobres, que extingeix especies animals cada dia, que desertifica territoris, que colonialitza, que discrimina, que empresona, que genera guerres per diners, que empeny a persones i països

sencers cap a la pobresa i la mort, i un llarguíssim etcètera. Per tant, el nostre objectiu, com a lliurepensadores i com a artistes, hauria de ser el d'aconseguir un món millor per a tothom. Adaptar-nos al sistema no, oposar-nos-hi constantment si, tombar-lo!
El nostre objectiu final ha de ser consolidar-nos com a col·lectiu.
Artistes...reagrupem-nos!

I dit tot açò, deixarem aquí la nostra càpsula d'avui. El pròxim programa seguirem rallant d'art i política. Que tingueu molt bon dia i molt art per a totes!